

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance – Roční analýza udržitelného růstu 2022

[COM(2021) 740 final]

(2022/C 275/09)

Zpravodajka: **Judith VORBACH**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 21. 1. 2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	8. 2. 2022
Přijato na plenárním zasedání	23. 2. 2022
Plenární zasedání č.	567
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	140/5/38

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropská unie čelila nepříznivému vývoji a krizím již dlouho před vypuknutím pandemie COVID-19. V roce 2020 vstoupila EU do nehlubší hospodářské recese ve své historii, přičemž stávající problémy nebyly ještě zdaleka vyřešeny. Aby zmírnila dopad a zažehnala nestabilní situaci, přijala EU nebyvalá podpůrná opatření. Současnou pandemii však lze řešit pouze na nadnárodní úrovni, a EHSV vyzývá k prozíravé spolupráci v oblasti zdravotní politiky EU, ke zvýšení proočkovatelnosti a k přijetí globálního přístupu, aby mohla na úrovni EU proběhnout otevřená diskuse o dočasné a dobrovolné výjimce z ustanovení dohody TRIPS.

1.2. EHSV prosazuje politiku zaměřenou na prosperitu a podporuje agendu EU pro „konkurenceschopnou udržitelnost“. Její čtyři rozměry – environmentální udržitelnost, produktivita, spravedlnost a makroekonomická stabilita – a také konkurenceschopnost, by měly být v zájmu dosažení zamýšlených posilujících účinků a úspěšné transformace postaveny na roveň. Například spravedlnost a sociální udržitelnost jsou klíčovými prvky konkurenceschopnosti a naopak. Čím menší je zapojení parlamentů, sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti, tím je pravděpodobnější, že se budou prohlubovat rozdíly a snižovat přijetí, zejména pokud jde o transformaci hospodářství směrem k dosažení klimatické neutrality.

1.3. Jednou z výzev, před kterými stojíme, je co nejvíce oddělit hospodářskou prosperitu od zhoršování stavu životního prostředí. Opět je zapotřebí holistický přístup, který by zohledňoval všechny typy škod na životním prostředí. Závazky k zajištění sociálního blahobytu nesmí skončit jako prázdná hesla. Je zásadní zajistit spravedlivé rozdělení úsilí při této transformaci a jejích přínosů. EHSV zdůrazňuje, že je důležité zdravé podnikatelské prostředí a zachování silných průmyslových hodnotových řetězců v Evropě, a vyzývá evropský průmysl, aby zaujal vedoucí postavení v úsilí o dosažení udržitelnosti. Mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích musí být koncipován účinným způsobem a opatření státní podpory by měla být spojena s vytvářením kvalitních pracovních míst a dodržováním práv pracovníků a daňových povinností. V neposlední řadě EHSV zdůrazňuje, že jakýkoli posun směrem k ekologickému zdaňování by s sebou neměl přinášet regresivní distribuční účinky ani energetickou chudobu.

1.4. EHSV vítá návrhy Komise, které se týkají reforem a investic a podporují spravedlivý jednotný trh s cílem zajistit silnou hospodářskou základnu. Kroky na podporu jednotného trhu a zlepšení podnikatelského prostředí mají zásadní význam pro podporu inovací a produktivity. Strategie spravedlivé produktivity je navíc v dlouhodobém horizontu klíčovou hnací silou konkurenceschopnosti a vzestupné konvergence. Nicméně ačkoliv jsou sociální a pracovní práva klíčová, nejsou součástí ústavně chráněných svobod vnitřního trhu. EHSV vyzývá k předložení vhodných návrhů, jak garantovat vnitrostátní předpisy, které nejsou chráněny Smlouvou. EHSV doporučuje snižovat nepříznivé dopady prudce rostoucích

cen energie na výrobu a distribuci a vítá důkladnější sledování rizik finančního trhu vyplývajících z klimatické krize. Prohlubování unie kapitálových trhů a bankovní unie by mělo konsolidovat možnosti financování, podpořit investiční úsilí a zvýšit odolnost.

1.5. EHSV zdůrazňuje, že souběžné úsilí o spravedlivou ekologickou a digitální transformaci, která vyžaduje udržitelné sociální podmínky, bude tvořit základ budoucí prosperity a odolnosti. Základem odolnosti a inkluzivního růstu jsou dobře koncipované politiky trhu práce a systémy sociální ochrany. EHSV zcela souhlasí s tím, že by členské státy měly zintenzivnit úsilí o zlepšení výsledků učení ve svých systémech vzdělávání a odborné přípravy a že by měl být zajištěn přístup k celoživotnímu učení. EHSV vyzývá Komisi, aby prozkoumala distribuční účinky plateb víceletého finančního rámce a nástroje NextGenerationEU (NGEU) a zajistila, že budou přispívat k rozvoji ekologičtější a digitalizované ekonomiky a ke vzestupné sociální konvergenci.

1.6. Hospodářské oživení a stabilní inkluzivní růst jsou předpoklady pro udržitelné veřejné rozpočty. Politika si musí zachovat podpůrný charakter a musí být připravena reagovat na přetrvávající turbulence. EHSV vítá, že je i nadále aktivní obecná úniková doložka. Při její deaktivaci bude třeba vzít v úvahu úroveň hospodářské činnosti, zaměstnanosti a chudoby ve srovnání se stavem před krizí. EHSV dále vyzývá Komisi, aby před vstupem modernizovaného rámce v platnost předložila pokyny pro přechodné období. EHSV varuje před prosazováním politik, které by omezovaly současné výdaje na sociální, vzdělávací a zdravotní účely a požaduje spravedlivé příjmové politiky. Vzhledem k tomu, že dohled v rámci postupu při makroekonomické nerovnováze dostatečně nezohlednil interakce mezi nově vznikajícími hospodářskými výzvami, EHSV rovněž vyzývá ke sledování sociální nerovnováhy.

1.7. EHSV vnímá, že vstupujeme do nové fáze hospodářské politiky a rozvíjející se evropský semestr 2022 je šancí na posílení hospodářské, environmentální a sociální udržitelnosti. Vyvážený přístup agendy pro konkurenceschopnou udržitelnost by se měl promítnout do nadcházejících doporučení pro jednotlivé země, přičemž mělo již dávno dojít k většímu zapojení sociálních partnerů a organizované občanské společnosti. Tím, že se splnění ohlášených reforem stalo podmínkou pro vyplácení grantů z Nástroje pro oživení a odolnost, získávají doporučení pro jednotlivé země větší politickou váhu. I když je posílené zaměření na zásady evropského pilíře sociálních práv vítáno, není jasné, do jaké míry se ve skutečnosti promítne do doporučení pro jednotlivé země a do plánů pro oživení a odolnost. Správa ekonomických záležitostí musí být do procesu evropského semestru začleněna takovým způsobem, aby bylo zajištěno demokratické zapojení parlamentů, sociálních partnerů a organizované občanské společnosti.

2. Obecné připomínky

2.1. Evropská unie čelila nepříznivému hospodářskému a sociálnímu vývoji a krizím ještě před vypuknutím pandemie COVID-19. Po dlouhém období hospodářského poklesu po krizi na finančním trhu v roce 2008 se hospodářství EU v roce 2014 konečně zotavilo a poté se dočkalo období růstu a stoupající míry zaměstnanosti. Veřejné investice však klesly pod úroveň potřebnou pro zachování stabilního objemu veřejného kapitálu v poměru k HDP. Zatímco EU jako celek podle globálních standardů relativně prosperuje, rozdíl mezi zeměmi a regiony, jakož i nerovnosti a genderové rozdíly v našich společnostech přetrvávají. Hrozba klimatické krize a výzvy plynoucí z technologických změn byly již zřejmé.

2.2. V březnu 2020 pandemie COVID-19 a opatření přijatá k omezení jejího šíření dramaticky změnila situaci. EU vstoupila do „nejhlubší hospodářské recese ve své historii“⁽¹⁾, přičemž stávající problémy nebyly ani zdaleka vyřešeny. Avšak nejen pandemie a její dopady byly nečekané – EU také přijala nebyvalou škálu solidárních opatření ke zmírnění nouze, včetně aktivace obecné únikové doložky a nástroje SURE⁽²⁾. EHSV oceňuje především skutečnost, že se EU v tak vážné krizi podařilo vypracovat a přijmout tak rozsáhlou iniciativu, jakou je NGEU. Tato iniciativa by měla nejen pomoci překonat krizi, ale také – zcela správně – řešit proces transformace. Účinek celkového podpůrného a soudržného politického přístupu v podobě posílení důvěry úspěšně zmírnil sociálně-ekonomické důsledky této krize, která by jinak mohla vyústit v hospodářskou a politickou destabilizaci.

⁽¹⁾ Hospodářská prognóza Evropské komise z jara 2020.

⁽²⁾ Evropský nástroj pro dočasnou podporu na zmírnění rizik nezaměstnanosti v mimořádné situaci.

2.3. Úzké propojení mezi hospodářstvím a pandemií se také ukázalo na hospodářském oživení vyvolaném zlepšující se epidemiologickou situací v polovině roku 2021. Podzimní prognóza z roku 2021 předpovídá na rok 2022 posun od oživení k expanzi a tempo růstu 4,3 %, přičemž se očekává, že v návaznosti na toto oživení dojde k tvorbě pracovních míst⁽³⁾. S ohledem na opětovný nárůst pandemie a variantu omikron se tento pozitivní výhled bohužel nemusí naplnit. EHSV poukazuje na vysokou míru nejistoty a na značný dopad pandemie na hospodářskou činnost.

2.4. Řešení pandemie a předcházení novým variantám viru nelze dosáhnout pouze na úrovni jednotlivých států. Místo toho je nezbytný nadnárodní přístup. EHSV vyzývá k úzké a prozíravé spolupráci v oblasti zdravotní politiky EU, která nejen pomůže překonat zdravotní krizi, ale také zmírní její dopad na hospodářství. EHSV doporučuje, aby hlavní prioritou i nadále zůstalo zvýšení proočkování, a vyzývá ke globálnímu přístupu, v neposlední řadě proto, že celosvětově dostatečné dodávky očkovacích látek jsou i ve vlastním zájmu EU. EHSV proto žádá Komisi, aby na úrovni EU vedla otevřenou diskusi o dočasné a dobrovolné výjimce z ustanovení dohody TRIPS, která by se vztahovala na očkovací látky proti COVID-19, léčbu tohoto onemocnění a testy na něj⁽⁴⁾.

2.5. EHSV vítá vícerozměrný přístup agendy pro „konkurenceschopnou udržitelnost“ předložený v analýze udržitelného růstu. To je v souladu s politickým přístupem zaměřeným na prosperitu, k němuž EHSV nabádal již ve svých předchozích stanoviscích, v nichž vyzýval ke zohlednění řady cílů: environmentální a sociální udržitelnosti, udržitelného a inkluzivního růstu, plně zaměstnanosti a vysoce kvalitní práce, spravedlivého rozdělení, zdraví a kvality života, stability finančního trhu, cenové stability, vyváženého obchodu založeného na spravedlivé a konkurenceschopné průmyslové a hospodářské struktuře, a stabilních veřejných financích. Tyto cíle jsou rovněž v souladu s cíli stanovenými v článku 3 Smlouvy o Evropské unii a jsou navzájem úzce propojeny. Pro dosažení klimaticky neutrální ekonomiky v roce 2050 je například zásadní přístup udržitelného růstu, který překračuje rámec jediného cíle spočívajícího v růstu HDP.

2.6. Kromě toho jsou úzce provázány čtyři rozměry agendy pro konkurenceschopnou udržitelnost – environmentální udržitelnost, produktivita, spravedlnost a makroekonomická stabilita – a mají stejnou důležitost. Všechny tvoří díly jedné skládky, z nichž žádný nemůže existovat bez ostatních, takže ani žádný z nich není podřízen jinému. Komise zcela správně zdůrazňuje, že tyto rozměry by se měly vzájemně posilovat. EHSV tuto skutečnost vítá, ale také poukazuje na nebezpečí restriktivních účinků. Čím menší je zapojení parlamentů, sociálních partnerů a dalších organizací občanské společnosti, tím je pravděpodobnější, že mezi těmito čtyřmi rozměry budou rozdíly.

2.7. EHSV rovněž poukazuje na to, že nejenže jsou tyto čtyři rozměry vzájemně propojeny, ale úzce s nimi souvisí také konkurenceschopnost, která má tutéž důležitost, stejně jako vyvážený obchod, který je jedním z hlavních hospodářských cílů. Například spravedlnost a sociální udržitelnost jsou klíčovými prvky konkurenceschopnosti a naopak. Evropský sociální model, a zejména evropský pilíř sociálních práv, jsou stěžejními součástmi konkurenceschopnosti EU. Stejně tak je naopak vyvážený obchod založený na spravedlivé, konkurenceschopné průmyslové a hospodářské struktuře důležitým předpokladem inkluzivního růstu, spravedlnosti a sociální udržitelnosti v EU.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Environmentální udržitelnost

3.1.1. Jednou z hlavních výzev tohoto století je co nejvíce oddělit hospodářskou prosperitu od ohrožování nebo ničení životního prostředí. EHSV zcela souhlasí s Komisí, že změna klimatu a zhoršování stavu životního prostředí vyžadují okamžitý zásah. EHSV sice plně podporuje cíl boje proti klimatické krizi, požaduje však holistický přístup, který by stejnou měrou zohledňoval všechny typy škod na životním prostředí, jako je ohrožení biologické rozmanitosti, vody a půdy, znečištění ovzduší, jaderný odpad a další druhy toxického odpadu.

3.1.2. Komise zcela správně poukazuje na sociální a hospodářský rozměr této transformace a zdůrazňuje význam zajištění prosperity a dobrých životních podmínek. EHSV zdůrazňuje, že je nanejvýš důležité, aby tato prohlášení neskončila jako prázdná hesla, a vyzývá Komisi, aby poskytla podrobné mapování a analýzu dopadu transformace na zaměstnanost a dovednosti⁽⁵⁾. Je také zásadní zajistit spravedlivé rozdělení úsilí při této transformaci a jejích přínosů. EHSV

⁽³⁾ Podzimní prognóza z roku 2021.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV *Vyjít z pandemie silněji: jednat na základě prvních poučení* (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 116).

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV *„Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě k pravidlům pro klimatickou neutralitu* (Úř. věst. C 275, 18.7.2022, s. 101).

zdůrazňuje, že na cestě k dosažení těchto cílů bude hrát klíčovou úlohu sociální dialog, plné respektování autonomie sociálních partnerů, posílení kolektivního vyjednávání, řádná správa a řízení společností za účasti zaměstnanců⁽⁶⁾ a zapojení sociálních partnerů a organizované občanské společnosti do tvorby politik. To nejen zajistí odpovědnost, ale vše výše uvedené je rovněž zcela nezbytné pro zajištění vyváženého a inkluzivního procesu transformace.

3.1.3. Toto zapojení je třeba zintenzivnit zejména v balíčku „Fit for 55“, který obsahuje velké množství dalekosáhlých politických návrhů. EHSV zdůrazňuje, že je důležité zachovat v Evropě silné průmyslové hodnotové řetězce a vyzývá k tomu, aby evropský průmysl zaujal vedoucí postavení v úsilí o dosažení environmentální udržitelnosti. Návrh na vytvoření „mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích“ má potenciál posílit zaměstnanost v transformovaných společnostech šetrných ke klimatu, a je proto klíčový a musí být koncipován účinným způsobem. V souvislosti s jakýmkoli posunem směrem k ekologickému zdaňování, jako je zdaňování znečišťujících činností, je nezbytné zabránit regresivním distribučním účinkům a energetické chudobě. V tomto ohledu je třeba řešit daňové zatížení práce.

3.1.4. Komise poukazuje na to, že splnění ambiciózní agendy Zelené dohody EU bude vyžadovat značné investice ve výši přibližně 520 miliard EUR ročně. K provedení transformací na trhu práce budou zapotřebí další investice. V této souvislosti EHSV poukazuje na potřebu dalších investic v důsledku digitální transformace a také investic do zdravotní péče, vzdělávání a odborné přípravy, sociální ochrany a výzkumu a vývoje. EHSV zdůrazňuje, že pro zajištění dostatečné úrovně investic je nezbytné jednak přeměřovat a jednat zvýšit jak soukromé, tak i veřejné investice. Dosažení environmentální udržitelnosti však představuje veřejný statek, který s sebou nese riziko selhání trhu.

3.1.5. Soukromé investice hrají klíčovou úlohu v hospodářském cyklu při podpoře hospodářského rozvoje a tvorbě pracovních míst. Investice, a zejména inovace ze strany soukromého sektoru jsou nezbytné k dosažení cíle environmentální udržitelnosti, například v oblasti nových baterií pro automobily nebo výroby oceli s nulovými emisemi CO₂. EHSV zdůrazňuje potřebu zdravého podnikatelského prostředí a vítá úsilí o nasměrování soukromého financování do oblasti odolnosti vůči změně klimatu a environmentální udržitelnosti, jak je zamýšleno v nové strategii udržitelného financování⁽⁷⁾. EHSV rovněž podporuje úlohu veřejného sektoru – zejména opatření Programu InvestEU a příslušných opatření nástroje NGEU – při podpoře soukromých investic poskytováním cílené podpory v plném souladu s článkem 107 SFEU. EHSV však požaduje, aby opatření státní podpory byla spojena s vytvářením kvalitních pracovních míst a dodržováním práv pracovníků, environmentálních norem a daňových povinností.

3.2. Produktivita

3.2.1. Produktivita se týká účinnosti hospodářské výroby a je v podstatě definována poměrem výstupu ke vstupu. Spravedlivý a udržitelný růst produktivity přispívá v dlouhodobém horizontu ke konkurenceschopnosti, prosperitě a vzestupné konvergenci. Úsilí o dosažení produktivity nespravedlivým a neudržitelným způsobem by však mohlo přinést zvýšení tlaku na zaměstnance i zaměstnavatele, což by poškodilo udržitelnost životního prostředí, narušilo hospodářskou soutěž, zvýšilo nerovnost a bránilo procesu transformace. Vzhledem k těmto skutečnostem EHSV vítá přístup Komise, který spočívá ve zvyšování produktivity způsobem zaměřeným na prosperitu prostřednictvím podpory vyspělých technologií a inovací, posílení dovedností osob, zintenzivnění odborné přípravy a vzdělávání, lepšího předávání znalostí a jejich zhodnocování a podpory účinného využívání zdrojů. EHSV zdůrazňuje zejména skutečnost, že sociální udržitelnost je rovněž důležitým prvkem strategie spravedlivé produktivity.

3.2.2. EHSV zdůrazňuje potřebu nových investic obecně, a zejména do digitálního odvětví, a výslovně podporuje výzvu Komise, aby se plány pro oživení a odolnost zaměřovaly také na budování a zavádění špičkových digitálních kapacit. Nástroj pro oživení a odolnost skutečně může a měl by pomoci členským státům provádět investice a reformy, které by – mimo jiné – umožnily umělou inteligenci, vysoce výkonnou výpočetní techniku, kybernetickou bezpečnost, mikroelektronické a elektronické součásti a bezpečné připojení. Kromě posílení digitálních dovedností na všech úrovních tak bude zajištěna pevná půda pro zvýšení produktivity a konkurenceschopnosti, což z dlouhodobého hlediska podpoří silnou hospodářskou základnu a prosperitu.

3.2.3. Spravedlivý a dobře fungující jednotný trh podporuje udržitelný a inkluzivní růst a zaměstnanost. EHSV souhlasí s Komisí, že k důležitým faktorům pro zlepšení podnikatelského prostředí a zajištění spravedlivé hospodářské soutěže mezi společnostmi patří dodržování zásad právního státu, kvalitní a účinné systémy soudnictví, účinné protikorupční struktury,

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV *Sociální dialog jako důležitý pilíř hospodářské udržitelnosti a odolnosti ekonomik* (Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14).

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV *Obnovená strategie udržitelného financování* (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 97).

účinná správa včetně daňové správy a rámce pro boj proti praní peněz a boj proti podvodům. Stále zde bohužel existuje nerovnováha mezi hospodářskými svobodami na straně jedné a sociálními právy a právy na trhu práce na straně druhé. Sociální a pracovní práva jsou klíčová, ale nejsou součástí ústavně chráněných svobod vnitřního trhu. Práva na ochranu zaměstnanců v jednotlivých státech jsou někdy klasifikována jako administrativní překážky trhu. Mnoho pracovníků proto vnímá vnitřní trh jako hrozbu. EHSV vyzývá k předložení vhodných návrhů, jak tuto nerovnováhu napravit a jak garantovat vnitrostátní předpisy, které nejsou chráněny Smlouvou. Kromě toho EHSV důrazně doporučuje důsledně pokračovat v iniciativě „Více než HDP“⁽⁸⁾.

3.2.4. EHSV důrazně doporučuje zabývat se nepříznivými ekonomickými a distribučními dopady prudce rostoucích cen energie. Tento strmý nárůst cen může být způsoben prudkým obnovením hospodářské činnosti a narušeními na straně nabídky a může se sám vyrovnat, jakmile se hospodářský vývoj více stabilizuje. Bezprostředně to ale zatěžuje oblast výroby a konkurenceschopnost průmyslu. Vysoké velkoobchodní ceny energie navíc pravděpodobně ovlivní maloobchodní ceny, a tím dále zatíží ceny potravin. Ačkoliv jsou tyto účinky přechodné, mohou vytvářet tlak na snižování kupní síly mezd, takže domácnosti s nižšími příjmy by mohly být vystaveny chudobě. EHSV podporuje úsilí o potlačení tohoto vývoje.

3.3. Spravedlnost

3.3.1. Slabá sociální ochrana, nerovnováha a nerovnosti představovaly problém již dlouho před krizí COVID-19. Vzhledem k tomu, že více než 20 % občanů EU bylo ohroženo chudobou a sociálním vyloučením, dospěla ECB v roce 2016 k závěru, že rozložení čistého bohatství je „značně zkreslené“⁽⁹⁾. Podle zprávy Světové banky o chudobě ve světě (2018)⁽¹⁰⁾ se během posledních tří desetiletí z absolutní chudoby vymanilo něco málo přes miliardu lidí, a to především v důsledku snížení chudoby v Číně. Pandemie tento pozitivní trend zpomalila. Nicméně bohatství je stále soustředěno na samém vrcholu a velmi bohatí ve skutečnosti za posledních 25 let ještě více zbohatli⁽¹¹⁾. Komise správně poukazuje na zvyšující se nerovnosti v důsledku pandemie. Nerovnost není jen problémem sama o sobě, ale brzdí rovněž hospodářský rozvoj, neboť tlumí poptávku ze strany soukromých subjektů a slouží jako živná půda pro sociální napětí. Klíčové je tedy rozvíjení kvalitních pracovních míst, dobré platové a pracovní podmínky, zaměstnávání znevýhodněných skupin a právo na kolektivní vyjednávání. EHSV zdůrazňuje, že při prosazování těchto politik je důležité respektovat vnitrostátní pracovněprávní vztahy a autonomii sociálních partnerů.

3.3.2. EHSV oceňuje tvrzení Komise, že v centru oživení musí stát spravedlnost. Vzhledem k problematické nerovnosti, znepokojivým údajům o chudobě a politickému napětí jsou sociální udržitelnost, rovnost žen a mužů, rovné příležitosti, nediskriminace a spravedlivé rozdělení důležitými cíli samy o sobě. V důsledku toho EHSV důrazně doporučuje zaměřit se nejen na ekologickou a digitální, tzv. souběžnou nebo dvojitou transformaci, ale také současně usilovat o sociální udržitelnost. EHSV zdůrazňuje, že souběžné úsilí o spravedlivou ekologickou a digitální transformaci, která vyžaduje udržitelné sociální podmínky, bude tvořit základ budoucí prosperity a odolnosti.

3.3.3. Základem odolnosti a inkluzivního růstu jsou dobře koncipované aktivní politiky trhu práce, veřejné služby zaměstnanosti a systémy sociální ochrany, které pomáhají lidem zachovat si životní úroveň v době ekonomických turbulencí i v případě individuální nouze. Zavedení opatření pro zachování pracovních míst, jako jsou režimy zkrácené pracovní doby, rozhodujícím způsobem pomohlo vypořádat se s negativními dopady krize na trhy práce. Ale přestože podpora příjmu a sociální záchranné sítě zabránily velkému poklesu příjmů, pandemie COVID-19 také odhalila mezery v přístupu k sociální ochraně. EHSV požaduje vzestupnou sociální konvergenci, která přispěje k celkové odolnosti EU vůči krizím.

3.3.4. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také sociálnímu dopadu digitální transformace, v neposlední řadě proto, že pandemie tento proces urychlila. EHSV vítá skutečnost, že Komise poukazuje mimo jiné na nerovnoměrný přístup k online učení, který může mít dlouhodobé důsledky, včetně nízké úrovně základních dovedností, a může tak prohlubovat

⁽⁸⁾ Background – Beyond GDP (Obecné informace o iniciativě „Více než HDP“), Evropská komise.

⁽⁹⁾ Evropská centrální banka, *The Household Finance and Consumption Survey: results from the second wave* (Výběrové šetření o financích a spotřebě domácností: výsledky z druhé vlny), č. 18 / prosinec 2016).

⁽¹⁰⁾ Skupina Světové banky: *Poverty and shared prosperity 2018. Piecing together the poverty puzzle. Overview* (Chudoba a sdílená prosperita 2018. Složení dílků skládačky dohromady. Přehled), obr. 0.1, s. 2.

⁽¹¹⁾ *World Inequality Report 2022* (Zpráva o světové nerovnosti z roku 2022) představuje nejaktuálnější a nejúplnější údaje o nerovnosti na celém světě.

nerovnosti ve vzdělávání. EHSV zcela souhlasí s tím, že by členské státy měly zintenzivnit své úsilí o zlepšení výsledků učení ve svých systémech vzdělávání a odborné přípravy. Aby bylo možné řešit nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi a předcházet prohlubujícím se sociálním rozdíům, musí být uznáno právo na celoživotní učení a být k němu zajištěn přístup. To je zapotřebí podpořit z veřejných prostředků, a pomoci tak odpovědným podnikům pořádat kvalitní kurzy celoživotního vzdělávání. V zájmu zmenšení digitální propasti by se měla věnovat zvýšená pozornost dostupnosti digitálních služeb pro osoby se zdravotním postižením a pro seniory.

3.3.5. Nový víceletý finanční rámec a nástroj NGEU, a zejména Nástroj pro oživení a odolnost, které dosahují částky 1 824 bilionů EUR, podpoří členské státy při řešení současných problémů. EHSV vyzývá Komisi, aby prověřila, zda jsou oznámená politická opatření řádně prováděna, aby byly přidělením finančních prostředků hmatatelně podpořeny cíle ekologické a digitální transformace. Především by jako součást národních plánů pro oživení a odolnost neměly být akceptovány již plánované výdaje. Mimoto by se tak snáze předešlo situaci, kdy by bylo zapotřebí zvýšit vnitrostátní příspěvky nebo snížit výdaje z rozpočtu EU.

3.3.6. Kromě toho je třeba také pečlivě sledovat distribuční účinky výplat finančních prostředků a jejich sociální dopad, abychom se ujistili, že přispívají ke vzestupné sociální konvergenci. Komise náležitě poukazuje na různé aspekty asymetrického dopadu krize na různé skupiny obyvatelstva, odvětví a regiony. EHSV proto vyzývá, aby bylo vynaloženo zvláštní úsilí na ochranu domácností s nízkými a středními příjmy a zranitelných osob, které jsou každou krizí a každým procesem transformace zasaženy nejvíce. Investice by měly být financovány za podmínky, že vedou k čisté tvorbě pracovních míst a jsou dodržována práva pracovníků. Celkově je důležité, aby dnešní výdaje byly maximálně přínosné pro budoucí generace.

3.4. Makroekonomická stabilita

3.4.1. Šok vyvolaný pandemií nejen zvětšil již existující zranitelnosti a vedl ke komplikaci při snižování nerovnováhy mezi členskými státy, ale také prohloubil nejistotu. Hospodářská a měnová politika si proto musí nejen zachovat podpůrný charakter, ale také musí být pružná a musí být připravena reagovat na jakékoli turbulence či šoky a zajistit odolnost EU. EHSV proto vítá, že je i nadále aktivní obecná úniková doložka. Při její deaktivaci bude třeba vzít v úvahu úroveň hospodářské činnosti a rovněž údaje týkající se zaměstnanosti a chudoby ve srovnání se stavem před krizí. Kromě toho by měly být prozíravě koordinovány fiskální politiky na úrovni jednotlivých států a EU a také měnové politiky, aby se vzájemně posilovaly a bylo dosaženo zamýšlených podpůrných a stabilizačních účinků.

3.4.2. EHSV požaduje, aby byl v souladu s několika jeho dřívějšími stanovisky⁽¹²⁾ naplánován posun směrem ke správě ekonomických záležitostí zaměřené na prosperitu. Přezkum rámce pro správu ekonomických záležitostí měl být tedy poté, co byl zastaven v důsledku pandemie, již dávno obnoven, aby byly v dobrých i špatných časech podpořeny vhodné fiskální politiky. Nedostatky současného fiskálního rámce byly zřejmě již v roce 2020 a krize před nás staví ještě vážnější výzvy. Analýza naznačuje, že kritérium schodku nesplní 23 členských států a kritérium dluhu 13 členských států.

3.4.3. EHSV souhlasí s Komisí, že je třeba se zdržet zahájení postupu při nadměrném schodku proti kterémukoli členskému státu, i s jejím doporučením, aby členské státy i nadále poskytovaly fiskální podporu a současně ve střednědobém horizontu zachovávaly fiskální udržitelnost, pokud to hospodářské podmínky dovolí. To je v souladu s požadavkem EHSV, aby byl podporován udržitelný růst, a tím bylo umožněno posílení veřejných financí⁽¹³⁾. EHSV však rovněž požaduje, aby bylo uznáno, že je naléhavě nutné zvýšit investice, aby bylo možné řešit proces transformace. Před vstupem revidovaného rámce v platnost by Komise kromě toho měla předložit pokyny pro přechodné období, během něž by neměl být spuštěn postup při nadměrném schodku a jednotlivé země by v případě potřeby měly mít možnost využít „doložku o neobvyklé události“⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ Viz stanoviska EHSV *Přezkum správy ekonomických záležitostí 2020* (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 227) a *Přepřecování fiskálního rámce EU v zájmu udržitelného oživení a spravedlivé transformace* (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 11).

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV *Přezkum správy ekonomických záležitostí 2020*, Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 227.

⁽¹⁴⁾ *Stanovisko EHSV Přepřecování fiskálního rámce EU v zájmu udržitelného oživení a spravedlivé transformace* (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 11).

3.4.4. EHSV souhlasí s Komisí, že dohled v rámci postupu při makroekonomické nerovnováze možná dostatečně nezohlednil interakce mezi nově vznikajícími hospodářskými výzvami, zejména environmentálními tlaky⁽¹⁵⁾. Kromě toho je třeba sledovat sociální nerovnováhu, aby se vyrovnala převaha fiskálních a makroekonomických požadavků⁽¹⁶⁾. Vzhledem k tomu, že sociální nerovnováha a nerovnováha v oblasti zaměstnanosti mohou mít škodlivé přeshraniční účinky, je důležité, aby byly odhaleny a napraveny již v rané fázi. EHSV rovněž vítá práci Komise v oblasti ekologického sestavování rozpočtu.

3.4.5. Hospodářské oživení a stabilní inkluzivní růst jsou předpoklady pro udržitelné veřejné rozpočty a tvorbu fiskálních rezerv. Jelikož vnitrostátně financované veřejné investice budou i nadále hrát klíčovou úlohu, má-li být proces transformace úspěšný, je zásadní uplatňovat „zlaté pravidlo“, aniž by byla ohrožena střednědobá fiskální udržitelnost a hodnota eura. S ohledem na vysokou míru nejistoty však EHSV také varuje před omezováním současných výdajů na sociální, vzdělávací a zdravotní účely. Pro předcházení sociálním problémům, stabilizaci poptávky a odolnost vůči jakékoli krizi jsou klíčové dobře fungující automatické stabilizátory. Na druhou stranu nespravedlivé daňové politiky s daňovými podvody a agresivním daňovým plánováním ohrožují fiskální volnost potřebnou k reakci na otřesy a vypořádání se s procesem transformace. Přípomínky Komise týkající se strany příjmů jsou proto vítány. To platí i pro navrhované reformy v souvislosti s Nástrojem pro oživení a odolnost, pokud jde o zvýšení účinnosti daňové správy s cílem zlepšit výběr daní a snížit náklady podniků i jednotlivců na dodržování předpisů.

3.4.6. Důležitým aspektem makroekonomické stability je stabilita finančních trhů. Prohlubování unie kapitálových trhů a bankovní unie by se mělo zaměřit na posílení možností financování a podporu příspěvku soukromého sektoru k investičnímu úsilí. EHSV vyzývá, aby při tom byla nalezena správná rovnováha mezi sdílením rizik a snižováním rizik, a zejména vítá úsilí o posílení sledování systémových rizik vyplývajících z klimatické krize. Kromě toho je také důležité zohlednit rizika týkající se sociální udržitelnosti, která vzhledem k rozdílům ve svém rozložení ohrožují sociální soudržnost. Regulace finančního trhu by také měla upřednostňovat účinnost před složitostí a poskytovat vysokou úroveň ochrany spotřebitele.

3.5. Evropský semestr se vyvíjí

3.5.1. EHSV zdůrazňuje, že s nástrojem NGEU dosahuje EU nové fáze hospodářské politiky a činí rozhodující krok vpřed směrem k solidaritě. Rozvíjející se evropský semestr 2022 je šancí na posílení hospodářské, environmentální a sociální udržitelnosti. EHSV vyzývá k odhodlání podporovat udržitelný a inkluzivní růst, plnou zaměstnanost a vytváření kvalitních pracovních míst a rozhodně posílit svůj demokratický postoj. Kromě toho mělo již dávno dojít k většímu zapojení sociálních partnerů a organizované občanské společnosti do procesu evropského semestru.

3.5.2. Využívání Nástroje pro oživení a odolnost prostřednictvím evropského semestru dává procesu semestru větší smysl. Rovněž propojení mezi plněním reforem – stanovených v národních plánech pro oživení a odolnost a do značné míry vycházejících z doporučení pro jednotlivé země – a vyplácením tranšů dává doporučením pro jednotlivé země větší politickou váhu. Z tohoto důvodu je nezbytné užší zapojení sociálních partnerů a organizované občanské společnosti do rozvoje a provádění Nástroje pro oživení a odolnost. EHSV požaduje, aby byly stanoveny minimální standardy takových konzultací⁽¹⁷⁾. Přísná pravidla politiky soudržnosti týkající se konzultací se zúčastněnými subjekty, a zejména zásady partnerství, by měly být považovány přinejmenším za podklad pro postupy Nástroje pro oživení a odolnost⁽¹⁸⁾.

3.5.3. Nejrůznější empirické studie zdůrazňují, že většina doporučení pro jednotlivé země se soustředila na posílení konkurenceschopnosti a konsolidaci veřejných rozpočtů. EHSV vyzývá Komisi, aby vyvážený přístup agendy pro udržitelnou konkurenceschopnost přenesla zejména do nadcházejících doporučení pro jednotlivé země. Zvláštní důraz by měl být kladen na doporučování reforem, jako jsou aktivní a inkluzivní politiky trhu práce a programy celoživotního učení, včetně programů pro změnu kvalifikace a programů nabízejících podporu při změně profese, a to i pro znevýhodněné skupiny, jako jsou osoby se zdravotním postižením a senioři.

⁽¹⁵⁾ COM(2021) 662 final.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV *Zahájení veřejné konzultace o evropském pilíři sociálních práv* (Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 13).

⁽¹⁷⁾ Usnesení EHSV *Zapojení organizované občanské společnosti do národních plánů pro oživení a odolnost* (Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 1).

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV *Politika soudržnosti v boji proti nerovnostem – doplňkovost/překrývání s Nástrojem pro oživení a odolnost* (Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 1).

3.5.4. EHSV vítá výsledky sociálního summitu v Portu, konkrétně to, že revidovaný srovnávací přehled sociálních ukazatelů by měl pomoci sledovat pokrok při provádění zásad evropského pilíře sociálních práv a začlenit toto sledování do procesu evropského semestru. Je proto vítáno zvýšené zaměření společné zprávy o zaměstnanosti pro rok 2022 na zásady pilíře, jakož i skutečnost, že tato zpráva do své analýzy začleňuje hlavní cíle pro rok 2030 a hlavní ukazatele revidovaného srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů. Není však jasné, do jaké míry se tyto závěry promítnou do doporučení pro jednotlivé země a do plánů pro oživení a odolnost. Kromě toho by měly jako referenční body sloužit cíle udržitelného rozvoje.

3.5.5. EHSV rovněž požaduje reformy, které by zaručily účinné čerpání prostředků EU, například prostřednictvím budování technických kapacit ve veřejné správě pro řízení investičních projektů, dále systémy zadávání veřejných zakázek vycházející ze zásady ekonomicky nejvýhodnější nabídky namísto nejlevnější nabídky, tedy zohledňující pracovní, sociální a environmentální aspekty, a rovněž reformy, které by odstranily další nepeněžní překážky účinné investiční politiky. EHSV zejména také vyzývá Komisi, aby zabránila jakémukoli zneužívání finančních prostředků a korupci.

3.5.6. Správa ekonomických záležitostí, a zejména pravidla rámce fiskální politiky, musí být do procesu evropského semestru začleněny tak, aby bylo zajištěno demokratické zapojení Evropského parlamentu, vnitrostátních parlamentů, sociálních partnerů a organizované občanské společnosti. Kromě toho by měla být rovněž reformována s cílem podpořit mnohostranný a demokratický dialog o makroekonomických, sociálních a environmentálních výzvách a podpořit koordinaci politik.

V Bruselu dne 23. února 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG
